

Гуменюк Ірина Олександрівна,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач сектору організації дослідницької
служби Інституту законодавства
Верховної Ради України
ORCID 0000-0003-4924-2927
irina.hum@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ВОЛОНТЕРІВ В УКРАЇНІ

Анотація

Правовий статус волонтерів обумовив науковий інтерес до питання забезпечення їх соціальними гарантіями під час здійснення добровільної діяльності. Вітчизняні дослідження зосереджені на особливостях правового регулювання волонтерської діяльності, визначенні галузевої належності норм, які її опосередковують. Національне законодавство про добровільну діяльність та наявні пропозиції про його удосконалення засвідчують різні погляди щодо змісту правового статусу волонтерів, у тому числі щодо видів соціальних гарантій.

Метою статті є окреслення ідей удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності, обґрунтування доцільності комплексного законодавчого забезпечення добровільної діяльності, з'ясування проблем забезпечення соціальних гарантій особам під час здійснення ними волонтерської діяльності в умовах воєнного стану.

Наукова новизна визначається тим, що комплексне врегулювання порядку здійснення волонтерської діяльності дозволить вирішити питання забезпечення волонтерів соціально-правовими гарантіями, зокрема у період воєнного стану, та з'ясувати підстави для їх надання.

До критеріїв класифікації видів волонтерської діяльності, крім традиційних: територія (місце), спосіб організації і сфера здійснення, необхідно віднести – вид правового режиму, у якому перебуває країна. Воєнний та надзвичайний стан є об'єктивними підставами для формування окремої групи норм соціально-захисного характеру, які передбачають види соціальних гарантій для волонтерів, що надаються під час особливих правових режимів.

Висновки. Аналіз наукових досліджень свідчить про доцільність оновлення законодавчого акта про волонтерську діяльність для диференційного врегулювання проблем соціально-правових гарантій волонтерів. Існують об'єктивні підстави для запровадження диференційного правового регулювання волонтерської діяльності та законодавчого визначення підстав для такої диференціації. Науковий інтерес та акцент правового регулювання волонтерської діяльності має поступово змішуватися із сфери визначення галузевої належності норм, які регулюють добровільну діяльність, та способів їх реалізації, у площину змістовних характеристик правового статусу волонтера, зокрема засобів соціально-правового захисту осіб під час здійснення добровільної діяльності в умовах військового стану або надзвичайних умов.

Ключові слова: волонтер, добровільна діяльність, волонтерський рух, правовий статус, законодавче врегулювання, соціальні гарантії.

Humeniuk Iryna O.,
Doctor of Law, Senior Research Fellow,
head of the research organization sector
services of the Institute of Legislation
of the Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID 0000-0003-4924-2927
irina.hum@ukr.net

ON THE ISSUE OF SOCIAL AND LEGAL GUARANTEES OF VOLUNTEERS IN UKRAINE

Abstract

The legal status of volunteers has led to scientific interest in providing them with social guarantees during charitable activities. Domestic research focuses on the peculiarities of the legal regulation of volunteering, determining the sectoral affiliation of the norms that mediate it. National legislation on charitable activities and proposals for its improvement raise differing views on the content of the legal status of volunteers, including the types of social guarantees.

The purpose of the article is to outline the ideas of improving the legal regulation of volunteering, substantiate the feasibility of comprehensive legislative support of charitable activities, clarify the problems of providing social guarantees to individuals during their volunteering in martial law.

The scientific novelty is determined by the fact that a comprehensive regulation of the procedure for volunteering will solve the issue of providing volunteers with social and legal guarantees, in particular during martial law, and find out the grounds for their provision.

The criteria for classifying types of volunteering, in addition to traditional: territory (place), method of organization and scope of implementation, should include – the type of legal regime in which the country is. Martial law and state of emergency are objective grounds for the formation of a separate group of social protection norms, which provide for types of social guarantees for volunteers, which are provided during special legal regimes.

Conclusions. The analysis of scientific researches testifies to expediency of updating of the basic legislative act on volunteer activity, for differential settlement of problems of social and legal guarantees of volunteers. There are objective grounds for the introduction of differential legal regulation of volunteering and the legislative definition of the grounds for such differentiation. The scientific interest and emphasis of legal regulation of volunteering should be gradually shifted from the field of determining the sectoral affiliation of norms governing charitable activities and ways to implement them, to the substantive characteristics of the legal status of volunteers, including social and legal protection of persons during charitable activities in the military state or emergency.

Key words: *volunteer, charitable activity, volunteer movement, legal status, legislative regulation, social guarantees.*

Постановка проблеми. У сучасному світі волонтерська та благодійна діяльність сприймаються як вагомий ресурс соціального й економічного розвитку суспільства, спосіб недержавної підтримки для вразливих верств населення і вирішення важливих, суспільно значимих завдань на місцевому, регіональному та державному рівні [1].

Масштаби волонтерського руху в Україні, зокрема у період воєнного стану, механізми взаємодії держави та структур некомерційного сектору, до якого волонтерська діяльність належить, форми підтримки різних видів добровільної діяльності є предметами уваги наукової та експертної спільноти.

Актуальність теми дослідження. У мирні часи ресурси волонтерської праці активно використовуються для розвитку ряду секторів соціальної сфери, включаючи: освіту, охорону здоров'я, науку, культуру, фізичну культуру та масовий спорт, охорону навколишнього середовища та ін. В умовах

воєнного стану волонтерська діяльність розширює сферу свого застосування й набуває особливих функцій. Відповідно, аналіз змісту концепції волонтерської діяльності, генезису її правового регулювання в Україні та за кордоном дозволять сформулювати пропозиції щодо удосконалення окремих аспектів порядку забезпечення соціально-правових гарантій діяльності волонтерів в умовах воєнного стану, а також членів їхніх сімей у разі загибелі волонтера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У правовій концепції відсутня єдність щодо розуміння специфіки здійснення волонтерської діяльності та визначення галузевої приналежності норм, які б забезпечували адекватне регулювання таких відносин. Проблеми змісту цивільно-правових договорів про здійснення волонтерської діяльності досліджували представники науки цивільного права: Ю. Кривенко, Є. Сидоренко та ін. Питання становлення й розвитку волонтер-

ської діяльності висвітлювали у своїх працях: О. Паславська, Н. Янц та ін.

Періодичні інформаційно-аналітичні дослідження проблем волонтерської діяльності здійснюються Інститутом законодавства Верховної Ради України; у співпраці з Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів зазначена проблематика обговорюється на комітетських слуханнях.

Мета і завдання статті полягають в уточненні характеру та природи суспільних відносин, які виникають під час здійснення волонтерської діяльності між волонтерами й особами, яким вони надають допомогу, а також між волонтерами та волонтерськими організаціями, які залучають їх до своєї роботи з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Для комплексного врегулювання питань волонтерської діяльності оновленню підлягають підстави класифікації її видів з метою запровадження диференційного правового регулювання, що виражається у забезпеченні соціальних гарантій.

Виклад основного матеріалу. У рамках концепції громадянського суспільства, волонтерська діяльність – це соціальна практика, змістом якої є добровільне розпорядження приватними фінансовими, майновими та трудовими ресурсами не тільки для безпосередньої підтримки людей, що потребують допомоги, а й для вирішення суспільно значимих завдань. Волонтерська діяльність є неоплачуваною, що не знімає питання про зміст правового статусу волонтерів та осіб, які займаються організацією їх діяльності.

В умовах мирного життя увагу законодавця привертають питання створення організаційно-правових умов для підвищення навичок безпосередньої роботи волонтерів, врахування мотивів, які стимулюють людей займатися таким видом діяльності, їх відображення у принципах правового регулювання.

Воєнний стан обумовив специфіку волонтерської діяльності, яку умовно можна поділити на декілька напрямів, основними з яких є: фінансово-матеріальна та соціально-побутова допомога постраждалим від бойових дій особам й економічна та логістична допомога Збройним Силам України. Здійснення такої діяльності супроводжується ризиком для життя та здоров'я волонтерів. Від-

повідно, існує необхідність посилення норм соціально-захисного змісту, враховуючи суспільну значимість волонтерської діяльності.

Доцільність розвитку законодавства у такому напрямі підтверджує й економічна концепція, згідно з якою поширення соціально орієнтованих некомерційних організацій, волонтерської діяльності є вагомим ресурсом розвитку суспільства, що сприяє формуванню й розповсюдженню інноваційної практики соціальної діяльності та дозволяє доповнити бюджетні джерела небюджетними коштами для вирішення соціальних проблем. За даними міжнародних економічних експертів, внесок волонтерської діяльності на макrorівні, її вклад у ВВП складає: у Норвегії – 2,7 %, Новій Зеландії – 2,5 %, Франції – 1,4 %, Канаді – 1 %, США – 1 %, Бельгії – 0,7 %, Бразилії – 0,6 %, Чехії – 0,2 %.

У юридичній науці існують пропозиції вважати волонтерську діяльність різновидом праці, а волонтерів – тимчасовими найманими працівниками. Вони не отримали поширення, оскільки прирівнювання волонтерів до найманих працівників не відповідає природі відносин, які виникають під час здійснення волонтерської діяльності. Водночас у цивільно-правовій доктрині не дістала належного висвітлення низка проблем, які стосуються цивільно-правового договору про здійснення волонтерської діяльності, його специфіки та відмінності від трудового договору [2; 3], що викликає певні непорозуміння у правовому становищі волонтерів. Однак цивільно-правова природа суспільних відносин волонтерської діяльності не виключає існування групи норм соціально-захисного змісту, спрямованих на їх опосередкування.

Аналіз теоретичних засад розвитку волонтерської діяльності, з точки зору різних концепцій, дозволяє узагальнити таке положення: волонтерська діяльність виникла з потреби здійснення вмотивованими людьми роботи, яка за своїм змістом та метою має соціальний характер (спрямованість) і відповідно велику суспільну значимість, та потребує адекватного правового регулювання.

За територіальним критерієм розрізняють два види волонтерської діяльності: волонтерська діяльність у середині країни та волонтерська діяльність за кордоном (у переважній більшості за сприяння ООН).

Волонтерські організації існують у понад 80-ти країнах світу. Близько 110 мільйонів людей щорічно беруть участь у добровільних програмах. У 2022 році волонтерському руху виповниться 163 роки [4]. Основним міжнародним актом є Загальна Декларація волонтерів (1990 р.) та її оновлена редакція – Декларація про волонтерську діяльність (2001 р.). Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання у спілки та зайняття волонтерською діяльністю без будь-якої дискримінації відносно культурного та етнічного походження, віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Всі люди у світі повинні мати право на вільне витрачання свого часу, таланту та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі і не сподіваючись на фінансову винагороду [5].

Тривалий час волонтерська діяльність в Україні здійснювалася на підставі загальних правових положень законодавства про благодійність. Її поширення обумовило потребу у прийнятті окремого нормативно-правового акта, яким, спочатку, була постанова Кабінету Міністрів України № 1895 від 10 грудня 2003 р. «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг», а згодом – Закон України «Про волонтерську діяльність» [6]. Останній визначив організаційно-правові засади діяльності волонтерів, умови діяльності, права та обов'язки волонтерів, що виникають під час здійснення діяльності (збір коштів, участь у заходах, що організовує волонтерська організація, надання соціальних послуг та ін.).

Залучати волонтерів можуть організації та установи, які є неприбутковими. Відповідно, регулювання окремих аспектів волонтерської діяльності здійснюється на підставі норм, що регулюють діяльність громадських об'єднань та інших невідприємницьких організацій. Тому цілком справедливим є твердження про саморегулювання окремих аспектів волонтерської діяльності в рамках правових норм про діяльність невідприємницьких організацій [7].

З огляду на галузі, у яких найчастіше відбувається застосування волонтерської діяльності, її окремі аспекти врегульовані нормами законів України: «Про соціальні послуги» [8], «Про соціальну роботу з сім'ями,

дітьми та молоддю» [9], «Про пробацію» [10], «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [11] та ін. У переважній більшості сфера застосування праці волонтерів, як критерій для класифікація виду волонтерської діяльності та підстава для диференціації правового регулювання, проявляється у нормах, які містять вимоги про наявність в особи певних навиків або якостей.

Звісно, не всі сторони волонтерської діяльності потребують правового врегулювання. Однак, зважаючи на ризики шахрайства у цій сфері, законодавче врегулювання ряду аспектів волонтерської діяльності потребує виваженого підходу. Одним із таких способів є законодавчо визначені випадки обов'язкового укладання договору між волонтерами та організаціями.

Разом із тим такі аспекти волонтерської діяльності, як підтримка та захист волонтерів, механізми і форми їх мотивації належним чином не визначені або недостатньо врегульовані. Потребують вирішення питання організації набуття професійних навичок (підготовки) та/або обов'язкових медичних оглядів – як умов для здійснення волонтерської діяльності, зокрема у сферах надання добровільної медичної допомоги та соціальних послуг у стаціонарних закладах; організації дозвілля дітей, підлітків та ін.

В Україні волонтерська діяльність охоплює широке коло суб'єктів та ресурсів. Якщо у мирний час волонтерські організації опікувалися різними соціальними проектами з допомоги важкохворим, багатодітним сім'ям, самотнім людям похилого віку, особам з інвалідністю, боротьби з розповсюдженням СНІДу та допомоги наркозалежним [12], то основним напрямом діяльності волонтерів з 2014 року залишається допомога українській армії, ветеранам та внутрішньо переміщеним особам. Фактично цим займаються до 70 % волонтерів, які здійснюють свою діяльність самостійно або через найвідоміші та найпотужніші волонтерські організації: «Народний проєкт», «Народний тил», «Повернись живим», «Армія SOS», «Крила Фенікса», «Combat-UA», Волонтерська сотня «Україна – Світ», «Сестри перемоги», Центр «Миротворець», «Волонтерська група Романа Доніка», «Станція Харків» та ін.

Із введенням в Україні воєнного стану масштаб волонтерського руху значно зріс, як

і загроза життю та здоров'ю окремих категорій волонтерів, діяльність яких відбувається у зонах бойових дій або на тимчасово окупованій території. Необхідно зауважити, що державою започатковано виплату грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення АТО, ООС. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій та збройного конфлікту затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 604 [13].

Сумна статистика перших днів війни свідчить про необхідність істотних змін у чинне законодавство, передусім у Закон України «Про волонтерську діяльність», у частині формування групи норм щодо соціальних гарантій волонтерів у період воєнного стану. Необхідність врегулювання таких гарантій на рівні закону обумовлена складною та неоднозначною попередньою практикою. Численні судові справи про одноразову грошову допомогу стосувалися, зокрема, неприйняття у встановлений законодавством строк рішення про виплату одноразової грошової допомоги членам родини волонтерів; невиконання своїх повноважень міжвідомчою комісією щодо прийняття рішень та до органів влади щодо розмірів сум одноразової грошової допомоги. Рішенням Верховного Суду від 20 березня 2018 р. № 276/322/17 встановлено, що у справах про виплату одноразової грошової допомоги суд може зобов'язати відповідний орган влади нарахувати і виплатити таку допомогу, фактично втручаючись у «дискреційні повноваження», але тим самим забезпечуючи позитивний результат для родин загиблих волонтерів.

Зміни мають бути внесені в підзаконний нормативно-правовий акт, що визначає порядок й умови таких виплат, у частині розширення сфери застосування та оновлення механізму призначення грошової допомоги.

Повертаючись до питання необхідності удосконалення законодавства, незрозумілою виглядає непослідовність законодавчого опосередкування «статусу» волонтерської діяльності. Як форма благодійної діяльності вона не знайшла належного відображення у базовому Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [14] за винятком положень про Реєстр волонтерів, які передбачені у Прикінцевих положеннях.

Таким чином, законодавча база про волонтерську діяльність є фрагментарною та різногалузеву, а базовий закон містить норми, спрямовані на врегулювання окремих аспектів волонтерської діяльності. Існують концепції, програми, декларації, які за своєю природою є декларативними та не долають окремих прогалин у правовому регулюванні.

Необхідність удосконалення правового регулювання також обумовлена потребою налагодження міжнародного співробітництва. Так, стаття 434 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, передбачає поглиблення співробітництва й обмін досвідом, у тому числі волонтерської діяльності [15].

Доцільним, з точки зору запозичення зарубіжного досвіду забезпечення соціальних гарантій волонтерам не в умовах особливих правових режимів, є огляд практики окремих країн.

Згідно з даними міжнародної статистики, у Європі налічується більше ніж 130 тис. благодійних фондів й орієнтовно 100 тис. – у США. За розрахунками експертів, у середньому на кожні 100 тис. мешканців припадає майже 30 благодійних фондів. Розподілені фонди нерівномірно, їх щільність залежить від соціально-економічного стану країни, рівня розвитку третього сектору (некомерційної економіки) та сталості традицій благодійності у суспільстві [16].

У переважній більшості країн волонтерська діяльність і благодійність (філантропія) належать до виду суспільно корисної діяльності; громадських і соціальних практик, що активно розвиваються.

У США ідеологія волонтерського руху лягла в основу концепції «корпоративної соціальної відповідальності» (*Corporate social*

responsibility), завдяки якій стало можливим існування соціально значимої діяльності [17].

Найчастіше волонтери працюють у сфері обслуговування, лікарнях, конфесійних організаціях, освітніх установах. Основною структурою, завдяки якій організації та люди повідомляють про свої потреби в добровільних помічниках, а волонтери можуть знайти потрібну вакансію, – є добровольчі центри. Сьогодні в США діє більше 500 таких центрів. Фінансовий еквівалент добровольчої праці на рік складає 5300 млрд доларів.

У Канаді волонтери працюють у середньому 191 годину на рік, що є еквівалентом 578000 робочим місцям із повною зайнятістю. Часто волонтери здійснюють свою діяльність як стартовий майданчик для початку або продовження трудової кар'єри.

Кожен третій громадянин ФРН є волонтером. Одним із мотивів волонтерів є пошук нових можливостей для подальшого працевлаштування, переорієнтації на ринку праці. Для волонтерів, які здійснюють догляд за непрацездатними та волонтерів-викладачів передбачені податкові пільги, а також включення таких періодів до страхового стажу, компенсації втраченого заробітку.

Активізація й заохочення волонтерської діяльності входять до кола обов'язків ряду міністерств у Японії. Система добровольчих центрів вписана у всі суспільні, муніципальні та численні приватні інститути. 26 % японців мали досвід волонтерської діяльності у минулому. У країні діє унікальна система заохочення волонтерів – «Банк часу» – накопичення волонтерських годин із метою їх обміну в майбутньому на еквіваленту допомоги для самого волонтера або члена його сім'ї.

Таким чином, широко розвинута у світі волонтерська діяльність сприймається як глобальний процес об'єднання людей, що прагнуть зробити внесок на благо своєї громади та світового співтовариства. За даними Національного центру волонтерської роботи у Великій Британії, головним мотивом для участі у волонтерському русі вважають саму діяльність, яка інтегрує добровольців у суспільство, створюючи певну цілісність із ним (32 % – потреба в почутті єдності з людьми) [18].

Висновки. Моніторинг досліджень наукових праць дозволяє узагальнити найпоши-

реніші пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань волонтерської діяльності, у тому числі щодо забезпечення соціальних гарантій: ввести пільги для волонтерів під час вступу до вищих навчальних закладів та при прийомі на роботу; визначити механізм реалізації зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до страхового стажу; законодавче забезпечення можливості отримувати волонтерами компенсації витрат за винайм житла, проїзд до міста призначення та назад, харчування, добровільне медичне страхування.

Ряд пропозицій передбачає доповнення переліку напрямів волонтерської діяльності з урахуванням її провадження під час надзвичайного та воєнного стану. У зв'язку з цим необхідним є внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення національної безпеки й оборони [19] та законодавства про охорону праці.

На нашу думку, більш слушним є оновлення базового закону й запровадження диференційованого правового регулювання, що дозволить комплексно та ефективно здійснювати правове регулювання волонтерської діяльності, яка неодноразово довела свою необхідність та корисність для українського суспільства. Удосконалення чинного законодавства дозволить підвищити потенціал волонтерських організацій, забезпечити перехід від державного контролю до політики сприяння волонтерській діяльності, надання волонтерам соціальних гарантій.

Способи залучення людей до волонтерської діяльності визначаються залежно від певної соціально-економічної ситуації у суспільстві. До основних заходів підтримки волонтерської діяльності у мирні часи слід віднести: підвищення рівня суспільної підтримки волонтерської діяльності, широке суспільне визнання (різностороннє висвітлення волонтерської діяльності у засобах масової інформації та комунікації), реалізація механізмів податкового стимулювання.

Засобами сприяння створенню, підвищенню ефективності та професіоналізму діяльності благодійних і волонтерських організацій є: розвиток інфраструктури; інформаційно-консультаційна підтримка волонтерської діяльності; запровадження сучасних управлінських технологій, практики оцінки результативності благодійних програм і про-

ектів; розвиток системи підготовки кадрів і додаткової освіти з питань добровільної діяльності. Держава може створювати умови для страхового та соціального забезпечення, щоб вивести волонтерів, за певними напрямками діяльності, на рівень фахівців.

Забезпеченню ефективної співпраці (використання потенціалу) волонтерських організацій при розробці та реалізації програм і проєктів держави та бізнесу сприятимуть підтримка розвитку механізмів самоорганізації та саморегулювання учасників волонтерської діяльності, зокрема: дотримання принципів прозорості та звітності у діяльності; формування й розповсюдження кращої практики діяльності волонтерських організацій, у тому числі створення єдиної інформаційної системи у сфері розвитку добровільності.

Аналізуючи роль волонтерів у період воєнного стану в Україні, можна зробити висновки про те, що волонтерська діяльність стала поширеною та такою, що дозволяє говорити про себе як про важливе суспільне явище. Правове регулювання волонтерської діяльності потребує постійного оновлення, підтримки та розвитку. Перспективною для обговорення є пропозиція про поширення на волонтерів соціальних гарантій у разі загибелі, поранення, контузії, каліцтва, отриманих під час здійснення діяльності в районах активних бойових дій, які передбачені законодавством для військовослужбовців, що постраждали чи загинули під час проходження військової служби.

Список використаних джерел:

1. United Nations Volunteers. State of the World Volunteerism Report. 2015. Manual on the Measurement of Volunteer Work. International Labour Office. Geneva : ILO. URL: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/The%20Scope%20and%20Scale%20SWVR2018%20final.pdf> (Дата звернення: 10.03.2022).

2. Кривенко Ю. Цивільно-правовий договір як форма організації волонтерської організації. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 19–23.

3. Сидоренко Є. В. Визначення понять «істотні умови трудового договору» і «додаткові умови трудового договору» в теорії трудового права України. *Вісник Запорізького національ-*

ного університету: зб. наук. праць. Серія «Юридичні науки». 2015. № 2 (II). С. 145–151.

4. Янц Н. Д. Основи діяльності волонтерів : курс лекцій. Переяслав-Хмельницький, 2009. 200 с.

5. Загальна декларація волонтерів. Права людини : навч. посіб. К. : Просвіта, 2002. С. 67–80.

6. Про волонтерську діяльність : Закон України № 3236-VI від 19 жовтня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

7. Кривенко Ю. Правовое регулирование волонтерской деятельности в соответствии с законодательством Украины и Молдовы: сравнительный анализ. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2016. № 10. С. 91–94.

8. Про соціальні послуги : Закон України № 2671-VIII від 17 січня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

9. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України № 2558-III від 21.06.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#top> (Дата звернення: 10.03.2022).

10. Про пробацію : Закон України № 160-VIII від 5 лютого 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

11. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України № 1706-VII від 20.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

12. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suvere-nitetom> (Дата звернення: 10.03.2022).

13. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій та збройного конфлікту :

Постанова Кабінету Міністрів України № 604 від 19 серпня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

14. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України № 5073-VI від 5 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17?find=1&text=Text> (Дата звернення: 10.03.2022).

15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами від 21.03.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (Дата звернення: 10.03.2022).

16. Overview of Philanthropy in Europe. Observatoire de la Fondation de France. CERPhi. URL: https://www.fondationdefrance.org/images/pdf/Philanthropy_in_Europe_april_2015.pdf (Дата звернення: 10.03.2022).

17. Salamon L., Sokolowski W., Haddock M., Tice H. The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest Findings from Implementation of the UN Handbook on Nonprofit Institutions. *CNP Working Paper*. Baltimore, JHU. 2012. No. 49.

18. Паславська О. Становлення та розвиток волонтерського руху (історико-правове дослідження). *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Випуск 4 (8). С. 22–28.

19. Мазій І. В. Аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 114–118.

References:

1. United Nations Volunteers. (2015). *State of the World Volunteerism Report. Manual on the Measurement of Volunteer Work* / International Labor Office. Geneva: ILO. URL: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/The%20Scope%20and%20Scale%20SWVR2018%20final.pdf> (Last accessed: 10.03.2022).

2. Krivenko, Yu. (2018). Civil law contract as a form of organization of volunteer organization. *Entrepreneurship, economy and law*, 9, 19–23 [in Ukrainian].

3. Sidorenko, Ye. V. (2015). Definition of «essential terms of the employment contract» and «additional terms of the employment contract» in the theory of labor law of Ukraine. *Bulletin of Zaporizhia National University: Coll.*

science. work. Legal Sciences Series, 2 (II), 145–151 [in Ukrainian].

4. Yants, N. D. (2009). *Fundamentals of volunteering: a course of lectures*. Pereyaslav-Khmelnitsky [in Ukrainian].

5. *General declaration of volunteers. Human rights: textbook*. Way (2002). K.: Prosvita, 67–80 [in Ukrainian].

6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2011). *On volunteering*: Law of Ukraine № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

7. Krivenko, Yu. (2016). Legal regulation of volunteering in accordance with the legislation of Ukraine and Moldova: a comparative analysis. *National Legal Journal: Theory and Practice*, 10, 91–94 [in Russian].

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). *On social services*: Law of Ukraine № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2001). *On social work with families, children and youth*: Law of Ukraine № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#top> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). *On probation*: Law of Ukraine No 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons*: Law of Ukraine № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

12. Matyash, M. *Ukrainian volunteering is a unique phenomenon. We owe our sovereignty to him*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

13. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2015). *Procedure and conditions for payment of one-time financial assistance in case of loss (death) or disability of a volunteer due to injury (contusion, trauma or cripple) received during volunteer assistance in the area of anti-terrorist operation, national security and defense measures, repulse and deterrence of armed aggression*

of the Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions, hostilities and armed conflict: Resolution № 604. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

14. Verkhovna Rada Ukrainy. (2012). *On charitable activities and charitable organizations*: Law of Ukraine № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17?find=1&text=Text> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

15. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States of 21.03.2014*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (Last accessed: 10.03.2022) [in Ukrainian].

16. Overview of Philanthropy in Europe. Observatory of the French Foundation.

CERPhi. URL: https://www.fondationdefrance.org/images/pdf/Philanthropy_in_Europe_april_2015.pdf (Last accessed: 10.03.2022).

17. Salamon, L., Sokolowski, W., Haddock, M., Tice, H. (2012). *The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest Findings from Implementation of the UN Handbook on Nonprofit Institutions. CNP Working Paper*. Baltimore, JHU, No. 48.

18. Paslavska, O. (2016). Formation and development of the volunteer movement (historical and legal research). *Current issues of jurisprudence*, issue 4 (8), 22–28.

19. Mazyi, I. V. (2018). Analysis of regulatory and legal support of volunteering in Ukraine. *Investments: practice and experience*, 7, 114–118 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12 березня 2022 р.